

Prof. Hieronim Strzyżewski (1926-1981) – pionier chirurgii ręki w Polsce

Prof. Hieronim Strzyżewski (1926-1981) – a pioneer of hand surgery in Poland

Ewa Bręborowicz, Leszek Romanowski, Władysław Manikowski¹,
Wojciech Strzyżewski²

Poznań

Streszczenie: Hieronim Strzyżewski urodził się 4 kwietnia 1926 roku w Sierakowie. Studia medyczne ukończył na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego a specjalizację w Instytucie Ortopedii pod kierownictwem prof. Wiktora Degi. Strzyżewski odbył zagraniczne staże, doskonalił swoją wiedzę i umiejętności z zakresu chirurgii kończyny górnej. Po powrocie zorganizował i poprowadził pierwszą w Polsce poradnię chirurgii ręki oraz objął kierownictwo oddziału leczenia urazów rąk. Działalność Hieronima Strzyżewskiego zwieńczona została utworzeniem w 1970 r. pierwszej w Polsce Kliniki Chirurgii Ręki. Był współautorem około 130 publikacji naukowych. W roku 1965 udało mu się zorganizować Sekcję Chirurgii Ręki Polskiego Towarzystwa Ortopedycznego, następnie przekształconą w Towarzystwo Chirurgii Ręki, wydające „Biuletyn Chirurgii Ręki”. Zmarł 7 czerwca 1981 r. Był osobą dokładną, wymagającą i stanowczą. Został uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

Abstract: Hieronim Strzyżewski was born in 1926 in Sieraków. He graduated from medicine in Poznan and finished specialization in the Orthopaedics Institute, supervised by Prof. Wiktor Dega. During international internships Strzyżewski improved his knowledge and skills in hand surgery. After return he organized and managed the first Polish hand surgery outpatient clinic and run a hand surgery ward. In 1970 he organized the first Polish teaching hospital ward of hand surgery. He was a co-author of 130 publications. Moreover, he organized the Hand Surgery Section of the Polish Orthopaedic Society, later transformed into the Polish Society of Hand Surgery, the editor of the “Bulletin of Hand Surgery”. He died in 1981. He was a very accurate, demanding and resolute person. Hieronim Strzyżewski was honoured with the most prestigious state decorations.

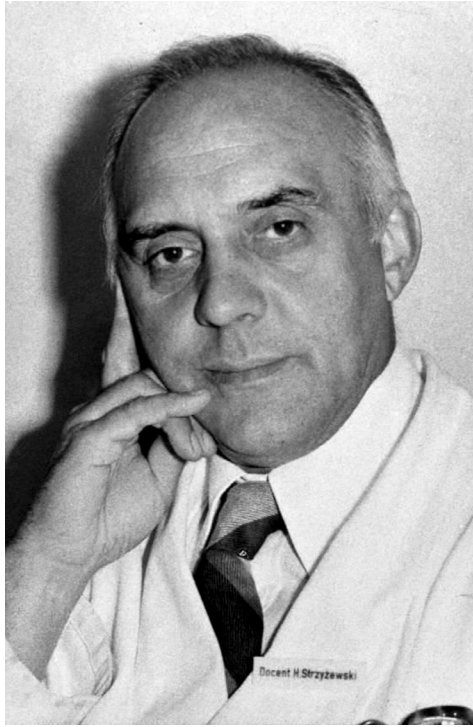
Słowa kluczowe: chirurgia ręki, Hieronim Strzyżewski, historia medycyny

Keywords: hand surgery, Hieronim Strzyżewski, history of medicine

Chirurgia ręki jest jedną z najmłodszych dziedzin nauk chirurgicznych. Jej rozwój rozpoczął się po I wojnie światowej w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych. Twórcą i propagatorem polskiej chirurgii ręki był Hieronim Strzyżewski. Urodził się

¹ Katedra i Klinika Traumatologii, Ortopedii i Chirurgii Ręki Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

² Katedra i Klinika Ortopedii i Traumatologii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

Hieronim Strzyżewski, ok. 1975 r. (zbiory własne autorki)

4 kwietnia 1926 r. w Sierakowie koło Poznania³. W 1936 r. rozpoczął naukę w Gimnazjum i Liceum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, przerwana wybuchem II wojny światowej. W r. 1944 zdał maturę w ramach tajnego nauczania w Gimnazjum i Liceum Ziem Zachodnich im. Szymona Konarskiego w Częstochowie⁴, gdzie przez rok pracował w laboratorium Szpitala Miejskiego⁵. Następnie rozpoczął naukę na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego, uzyskując tytuł lekarza w r. 1951⁶. Już jako student angażował się naukowo i poszerzał swoją wiedzę jako wolontariusz w Zakładzie Anatomii Opisowej, dzięki czemu w późniejszej karierze odznaczał się wyjątkową jej znajomością⁷. Jako młody lekarz zainteresował się ortopedią i postanowił specjalizować się w tej dziedzinie. W r. 1950 rozpoczął pracę w Instytucie Ortope-

³ Archiwum Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu (dalej: AUMP), DSP 120/313, kwestionariusz osobowy z 1978 r.; A. Senger, *Wspomnienie pośmiertne: Prof. dr med. Hieronim Strzyżewski*, „Polish Orthop. Traumatol.” 1981 s. 585-588.

⁴ A. Senger, *Wspomnienie pośmiertne...*

⁵ AUMP, DSP 120/313, kwestionariusz...; DWL1/631/13, S. Piątkowski, Ocena dorobku naukowego dr hab. n. med. Hieronima Strzyżewskiego z 1978 r.

⁶ AUMP, DSP 120/313. Dyplom lekarza.

⁷ Por. przypis 3.

Z ucauciem wielkiego szacunienia
 wkraczam w progi nowej Kliniki
 Chirurgii Ręki i przerywam ten
 mój świadcząc ja. Utworzenie
 bowiem tej Kliniki przeobraziło
 w rzeczywistość jedno z moich marzeń,
 jakie odnosiłem do rozwoju Instytutu
 Ortopedii i Rehabilitacji.

Jestem niewygodnie wdzięczny
 za to Prof. A. Szejnerowi jako dyrekto-
 rowi Instytutu oraz Dr. H. Strzyżewskiemu
 jako kierownikowi tej Kliniki i jej
 twórcy. Opromieniu wkład pracy, Dr. Strzy-
 żewskiego w zwiększenie rozwoju chirurgii
 ręki umożliwił uruchomienie tak wyso-
 ce specjalistycznej i tak potrzebnej placówki.

Zycie z całego serca, aby Waszej
 pracy towarzyszyło szczęście i powodzenie
 oraz powodzenie choroby i zdrowia

2/XI 1970r. Wiktor Dega

Wpis profesora Wiktora Degi do książki pamiątkowej z okazji utworzenia Kliniki Chirurgii Ręki
 (zbiory własne autorki)

dii Akademii Medycznej w Poznaniu⁸. Pierwszym przełożonym Hieronima Strzyżewskiego był prof. Wiktor Dega. W 1957 r. Strzyżewski uzyskał specjalizację z ortopedii i chirurgii urazowej. Wówczas prowadził badania naukowe nad kończyną dolną, w szczególności nad wrodzonymi zwichnięciami biodra u dzieci. W r. 1964 roku obronił pracę doktorską na temat „Badania nad radiologicznym określaniem kąta antetorsji i kąta szyjkowo-trzonowego u dzieci z biodrem dysplastycznym”, której promotorem był prof. Wiktor Dega⁹.

Prof. Dega zachęcał młodszych współpracowników do odnalezienia i zajęcia się niezagospodarowanymi tematami ortopedii. Umożliwił Hieronimowi Strzyżewskiemu

⁸ AUMP, DSP 120/313, kwestionariusz...; A. Nowakowski, 100 lat ortopedii polskiej (1913-2013), Poznań 2013.

⁹ AUMP, DWL1/630/1333. Dyplom doktora nauk medycznych.

Karykatura wykonana przez poznańską karykaturzystkę przedstawiająca pierwszy zespół Kliniki Chirurgii Ręki – od prawej A. Jurczyk, M. Jaruga, H. Strzyżewski, W. Manikowski (zbiory własne autorki)

odbycie w latach 1961-1962 rocznego stażu w Wielkiej Brytanii, pod okiem takich sław, jak profesorowie Herbert Seddon i Graham Stack¹⁰. Kilka lat później Strzyżewski miał okazję pojechać także do Stanów Zjednoczonych, gdzie poznał techniki operacyjne praktykowane przez profesorów Swansona i Adamsa. W późniejszych latach profesor Adams rewizytował Polskę i pomagał Strzyżewskiemu, przekazując materiały naukowe dotyczące chirurgii ręki. Po powrocie z Wielkiej Brytanii Hieronim Strzyżewski zorganizował i poprowadził pierwszą w Polsce poradnię chirurgii ręki¹¹. Jednocześnie został ordynatorem oddziału męskiego Kliniki Ortopedii, w którym zdobywał dalsze doświadczenie w leczeniu, częstych wtedy, urazów ręki. Prof. Wiktor Dega wprowadził w tamtym okresie podział Instytutu na tzw. łóżka rehabilitacyjne, kręgosłupowe i chirurgii ręki, dzięki czemu Strzyżewski mógł zająć się grupą pacjentów z urazami kończyn górnych.

Nawiązał kontakt z chirurgami plastycznymi, naczyniowymi i neurochirurgami, którzy również zainteresowani byli problemami chirurgii kończyny górnej. Wspólnie stworzyli oni grupę entuzjastów i podjęli inicjatywę stworzenia sekcji chirurgii ręki. Podczas spotkania, zorganizowanego przez Strzyżewskiego w 1965 r. w Poznaniu, przedstawiciele Polskiego Towarzystwa Ortopedii i Traumatologii powołałi Sekcje

¹⁰ AUMP, DSP 120/313. Certificate of British Council Scholarship in United Kingdom.

¹¹ A. Nowakowski, *100 lat ortopedii polskiej (1913-2013)*, Poznań 2013.

Zebranie założycielskie Sekcji Chirurgii Ręki (zbiory własne autorki)

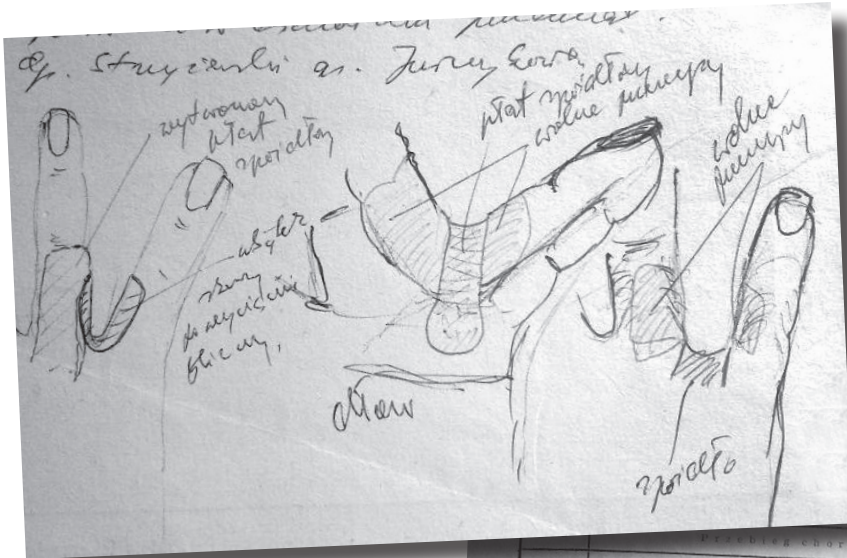
Chirurgii Ręki¹². Hieronim Strzyżewski został pierwszym przewodniczącym Sekcji, a także redaktorem założonego nieco później „Biuletynu Sekcji Chirurgii Ręki”. Współpracował z ośrodkami, które również zajmowały się chirurgią ręki, między innymi w Warszawie, Polanicy, Lublinie i Gdańsku. Co roku specjaliści z tych i innych miast mieli okazję wymienić doświadczenia i poglądy podczas Sympozjów Chirurgii Ręki. W r. 1977 powołane zostało Towarzystwo Chirurgii Ręki, którego pierwszym prezesem został prof. Władysław Manikowski¹³.

W 1967 r., po ponad 20 latach kierowania Instytutem Ortopedii, prof. Wiktor Dega przekazał je prof. Alfonsowi Sengerowi, który wcześniej prowadził Klinikę Ortopedyczną Akademii Medycznej w Gdańsku. Klinika ta realizowała ostry dyżur dla ciężkich urazów ręki. Prof. Senger popierał i wspomagał inicjatywy Strzyżewskiego w zakresie chirurgii ręki, dlatego wydzielił w Instytucie Ortopedii oddział dla chorych tylko z urazami rąk oraz przeznaczył na ten cel osobne dni operacyjne. Początkowo był to trzynastołóżkowy oddział IIC i jeden dzień operacyjny w tygodniu, co jednak przyczyniło się do powstania późniejszej Kliniki.

Wszystkie te starania zwieńczone zostały powołaniem 4 grudnia 1970 r. przez Senat Akademii Medycznej w Poznaniu pierwszej w Polsce Kliniki Chirurgii Ręki.

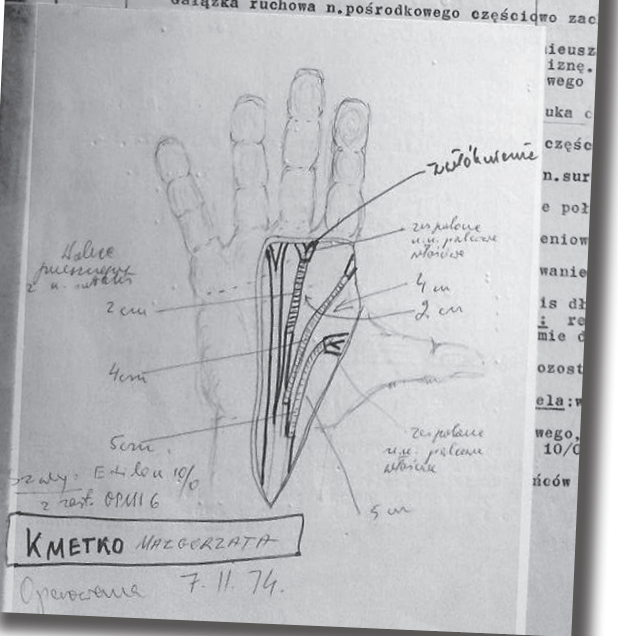
¹² Tamże; <www.thehand.pl>, dostęp 20 lutego 2015 r.

¹³ <www.thehand.pl>, dostęp 20 lutego 2015 r.

A

6.11.74r Przygotowana do zabiegu operacyjnego.
 7.11.74r. **ZABIEG OPERACYJNY:**
 Znieczulenie ogólne. Snuematyczna opaska uciska
 ramie.
 Ręka: Cięcie w starej bliznie z przedłużeniem
 część przedramienia. Odśrońcie okolicy nadgar
 Zmiany anatomiczne: N. pośrodkowy: nerw palcow
 przecięty w licznych bliznach.
 Rozległość w bliznach.
 na nerwy ubytku od okolicy nadgarstka do r
 Nerw palcowe właściwe.
 owego przy pomo
 ty w rozległych bliznach. Uszkodzenie od miej
 cy wojnych przeszenia do AMP.
 N. palcowy wspólny II/III uszkodzony od do
 nadgarstka do miejsca rogażenia na nerwy
 (wys. AMP/
 ściętna FDP+FDS II nieuszkodzone.
 Duża blizna wypełniająca promieniową część z
 dionowego.
 Gałązka ruchowa n. pośrodkowego częściowo zac

Zdjęcie z historii choroby ze szkicem operacyjnym wykonanym przez profesora Hieronima Strzyżewskiego A – rekonstrukcja spoidła palca serdecznego i małego, B – rekonstrukcja nerwów palcowych

(źródło: Archiwum Klinicznego Szpitala Ortopedyczno – Rehabilitacyjnego im. W. Degi w Poznaniu)

B

Rektorem był wówczas prof. Witold Michałkiewicz, który mianował Hieronima Strzyżewskiego kierownikiem nowopowstałej jednostki¹⁴. W budowę i organizację nowej kliniki włączyli się również doktorzy Aleksandra Jurczyk i Władysław Manikowski, którzy już wcześniej angażowali się w pracę w Poradni Chirurgii Ręki. Organizacją rehabilitacji zajął się mgr Maciej Jaruga, który współpracował wcześniej ze Strzyżewskim na oddziale męskim Kliniki Ortopedii. Początkowo Klinika posiadała jeden oddział, na którym pracowała pielęgniarka Wanda Wasilewska. Potem do zespołu Kliniki dołączył dr Andrzej Kiciński, a następnie dr Maria Siemionow. W r. 1975 klinika otrzymała pierwszy mikroskop operacyjny, co umożliwiło rozwój technik mikrochirurgicznych, między innymi szycia nerwów i drobnych naczyń krwionośnych.

Badania naukowe były nierozdzielalną i bardzo ważną dla Hieronima Strzyżewskiego częścią działalności kliniki. Jego zainteresowanie i badania nad uszkodzeniami ścięgien zginaczy nadgarstka i palców zaowocowały w r. 1972 pracą habilitacyjną na temat: „Badania nad kształtowaniem się tkanki ścięgnopodobnej w otoczeniu sztucznego ścięgna pod wpływem siły działania mięśnia. Przydatność sztucznych ścięgien w chirurgii narządu ruchu”¹⁵. Strzyżewski wraz ze swoim zespołem zmodyfikował budowę czasowej protezy ścięgnowej Huntera. Protezę silikonową wypełnili rdzeniem dakronowym (rodzaj poliestrowego włókna syntetycznego) nasączonym uropoliną (środkiem kontrastowym), przez co sztuczne ścięgno zyskało większą wytrzymałość i było lepiej widoczne w obrazie RTG. Wspólnie z Politechniką Poznańską stworzone zostały formy do produkcji ścięgien w kilku rozmiarach. Wynalazek ten został opatentowany w 1977 r.¹⁶. Hieronim Strzyżewski był autorem lub współautorem około 130 prac naukowych. Początkowo prace dotyczyły wad wrodzonych oraz skutków choroby Heinego Medina. Kilka prac Strzyżewskiego dotyczyło tematyki patofizjologii ścięgien, mięśni i nerwów. W późniejszym okresie obszarem jego zainteresowań stała się kończyna górna i stąd szereg publikacji dotyczy protezowania kończyny górnej, następstw urazów ręki, zmian reumatycznych i nowotworowych, a także postępowania usprawniającego w obrębie ręki¹⁷.

W 1978 r. Klinika uzyskała grant Polskiej Akademii Nauk, dzięki któremu można było wyposażyć pracownię mikrochirurgii w nowoczesny mikroskop i rozpocząć prace doświadczalne nad rekonstrukcją nerwów i naczyń krwionośnych. Prace zaowocowały obroną doktoratów Aleksandry Jurczyk (dotyczący regeneracji nerwu pośrodkowego w jego zastarzałych uszkodzeniach) i Władysława Manikowskiego (na temat: „Zaburzenia ukrwienia i czynności nerwów u chorych z przykurczem

¹⁴ AUMP, DSP 120/313, kwestionariusz...

¹⁵ AUMP, DWL1/631/13. Dyplom doktora habilitowanego nauk medycznych, 1972 r.

¹⁶ H. Strzyżewski, *Proteza ścięgna zginacza palca ręki*. „Biuletyn Urzędu Patentowego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej” 1977.

¹⁷ AUMP, DWL1/631/13, S. Piątkowski, Ocena dorobku naukowego dr hab. n. med. Hieronima Strzyżewskiego, 1978.

Prof. Hieronim Strzyżewski

Dupuytrena”)¹⁸. Pracę doktorską obronił także Maciej Jaruga, który badał „Morfologiczne i sprawnościowe kryteria selekcji w sporcie łuczniczym”¹⁹.

H. Strzyżewski był cenionym nauczycielem akademickim. Prowadził wykłady dla studentów Wydziału Lekarskiego, na studiach podyplomowych oraz studentów kierunku wychowania fizycznego ze specjalnością rehabilitacji. Dwa razy w roku organizowane były doskonalące kursy chirurgii ręki dla lekarzy specjalizujących się w ortopedii.

W tym czasie Hieronim Strzyżewski został wicedyrektorem Instytutu Ortopedii, najpierw do spraw leczenia, a następnie dydaktyki. Klinika Chirurgii Ręki powiększyła się o kolejne łóżka i łącznie dysponowała 24 łózkami. Jednocześnie wszczęto procedurę nadania Hieronimowi Strzyżewskiemu tytułu profesora. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w listopadzie 1980 r. Na początku następnego roku, kiedy wraz z zespołem przygotowywał wtedy XVIII Sympozjum Sekcji Chirurgii Ręki PTOiTr., zapadł na ciężką chorobę. W maju Minister Zdrowia nadał mu tytuł profesora zwyczajnego, ale w przeddzień Sympozjum, 7 czerwca 1981 r., prof. Hieronim Strzyżewski zmarł w wieku 55 lat. Jego odejście było ogromną stratą dla Kliniki i polskiej

¹⁸ A. Jurczyk, *Badania nad restytucją czynności nerwu pośrodkowego po jego zespoleniu w zastarzałych uszkodzeniach typu neurotmesis w obrębie przedramienia*, Akademia Medyczna w Poznaniu, 1974; W. Manikowski, *Zaburzenia ukrwienia ręki i czynności jej nerwów u chorych z przykurczem Dupuytrena*. Akademia Medyczna w Poznaniu, 1974.

¹⁹ M. Jaruga, *Morfologiczne i sprawnościowe kryteria selekcji w sporcie łuczniczym*, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, 1974.

chirurgii ręki, ale największą dla Rodziny, żony Haliny i dwóch synów, Wojciecha i Pawła. Profesor był uhonorowany Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi²⁰.

Profesor Hieronim Strzyżewski był osobą niezwykle konkretną i dokładną, na przykład wymagał ilustrowania opisów operacji. Był zdolnym rysownikiem i szkice do przeprowadzonych przez siebie operacji wykonywał z niezwykle precyzją. Odznaczał się wielką pracowitością, większość operacji wykonywał osobiście. Był stanowczy, dużo wymagał od siebie, ale także od młodszych kolegów, co sprawiało, że nie każdy potrafił nawiązać z nim współpracę. Potrafił bardzo krytycznie odnieść się do każdego problemu. Pacjenci cenili go za fachowość i rzetelność. Profesor lubił fotografię, w chwilach wolnych sam wykonywał zdjęcia, głównie martwej natury i krajozbrazów. Jego ulubioną formą spędzania urlopów były wędrowki po górach. Miejscem szczególnie mu bliskim były Pieniny.

²⁰ AUMP, DSP 120/313, kwestionariusz osobowy z 1978 r.; A. Senger, *Wspomnienie pośmiertne: Prof. dr med. Hieronim Strzyżewski*, „Polish Orthop. Traumatol.” 1981 s. 585-588.